

Slovesnost v Viteški dvorani (foto: Iztok Ilich, 26. 6. 2019).

Direktorica Alenka Černelič Krošelj s šopkom, pozornostjo kolegic in kolegov (foto: Iztok Ilich, 26. 6. 2019).

70 LET POSAVSKEGA MUZEJA BREŽICE

Brežiški grad je z bogatimi zbirkami zakladnica snovne in nesnovne dediščine, ki pa s svojimi dejavnostmi daleč presega osnovni okvir. Je tudi prizorišče glasbenih in drugih kulturnih dogodkov, prostor srečevanja in druženja domačinov in obiskovalcev od drugod, učilnica starih veščin, kraj prepletanja preteklosti s sedanjostjo.

»Na dan našega 'rojstva' je bila nedelja, 26. junija 1949,« je goste – med njimi ministra za kulturo Andreja Pozniča in župane vseh štirih posavskih občin – v Viteški dvorani Posavskega muzeja Brežice prva nagovorila njegova direktorica Alenka Černelič Krošelj. Takratni upravnik, slikar Franjo Stiplovšek, je spomnila, je na kmečkem vozu iz Krškega pripeljal različno gradivo leta 1939 ustanovljenega Muzejskega društva, ki je imelo prostore v cerkvi sv. Duha in domnevnem zadnjem domovanju Janeza Vajkarda Valvazorja. Ker pa so povojne oblasti tej dominantni stavbi v Krškem namenile drugačno vlogo, se je posavska muzejska zgodba, zrasla iz zapuščine Valvazorja in drugih zbiralcev, nadaljevala deset let pozneje v Brežicah.

»Dan preselitve zbirke iz Krškega je bil srečen dan za sijajno poslikano dvorano gradu Brežice. In srečen za grajsko poslopje s pripadajočimi objekti, obsojeno na životarjenje in propadanje,« je še poudarila direktorica. Pridobitev prvih deset prostorov leta 1949 je pomenila začetek muzeja, ki je, potem ko se je leta 1979 iz njega izselila zadnja družina, pred desetimi leti pa zadnje podjetje, samo še rasel in se razvijal. Za to so bili poleg neutrudnega Stiplovška in njegove legendarne soproge Ive zaslužni tudi mnogi njuni nasledniki. In seveda Brežičani in drugi

Posavci, ki so z obiski muzeja in prireditve v gradu sivi utrdbi vdihovali življenje. O vpetosti muzeja in muzealcev v okolje in odmevnosti njihovih prizadevanj priča poldrugi milijon dosedanjih obiskovalcev.

Brežiški grad je po burni preteklosti – med prvim kmečkim puntom je bil razdejan, v drugem pa je upornim kmetom, tako kot tudi Turkom, uspešno kljuboval – v 17. stoletju dočakal mirnejše čase. Grof Ignac Marija Attems, njegov lastnik od leta 1694, je v prvih letih 18. stoletja utrdbo s številnimi prezidavami spremenil v razkošno renesančno rezidenco. Po njegovem naročilu je slikar Karl Frančišek Remb poslikal Viteško dvorano, ki je še danes največja znamenitost gradu.

Ta razkošni prostor je bil prizorišče sijajnih plesov in glasbenih nastopov pa tudi priča trpljenja ranjencev s soške fronte ter stisk vojnih ujetnikov in brezdomcev po drugi vojni. V teh težkih časih uničeno in poškodovano okrasje je bilo, kolikor je bilo mogoče, s strokovnimi posegi nadomeščeno in obnovljeno. Zadnja večja obnova pred osmimi leti je vrnila nekdanji sijaj tudi poslikavam Viteške dvorane.

Ob tej priložnosti so alegorične upodobitve štirih elementov, vode, ognja, zemlje in zraka, v katerih so starogrški filozofi videli počelo življenja, spodbudile zamisel za večzvrstne tematske razstave. Prva, posvečena vodi, je nastala leta 2016, poleti 2018 ji je sledila razstava *Ogenj*, prav ob slovesnostih 70-letnici muzeja pa se jima je pridružila še postavitev razstave s skupnim imenovalcem *Zemlja*.

»Element zemlja smo posvetili nam – ljudem, k sooblikovanju razstave pa povabili tudi druge sodelavce, naše

* Iztok Ilich, publicist, prevajalec in urednik, Trebinjska 11, 1000 Ljubljana; iztok.ilich@amis.net.

Josipina Hočevnar iz Krškega, ena od junakinj nove razstave *Zemlja* (foto: Iztok Ilich, 26. 6. 2019).

kolege iz muzejev in galerij Posavja,« je direktorica Posavskega muzeja in vodja projekta Alenka Černelič Krošelj pojasnila izhodišče tretje postavitve. Sodelavci iz drugih ustanov, avtorji razstave in besedil za spremni katalog, so bili Matej Filipčič, Alja Fir, Irena Fürst, dr. Boris Golec, Boris Hajdinjak, Duška Kalin, Boštjan Kolar, Lijamedia, dr. Miha Preinfalk, Mojca Račič, dr. Helena Rožman, dr. Jože Škofljanec, Oskar Zoran Zelič in Lucija Zorenč; 35 Posavkam in Posavcem, ki so jih izbrali ti strokovnjaki, so prav toliko posavskih »Zemljanov« v ospredje postavili še sodelavci muzeja.

O obsežnosti projekta in dolgotrajnosti priprav priča tudi pregled izvora razstavljenih predmetov, fotografskega in filmskega gradiva. Večina jih je iz Posavskega muzeja in drugih zbirk v Posavju, dragocene primerke in gradiva pa so prispevali še Arhiv Republike Slovenije, Nadškofijski arhiv in Narodna galerija iz Ljubljane, drugi muzeji in galerije ter številne družine in posamezniki iz vse Slovenije pa tudi nekatere ustanove iz Avstrije in Italije.

Posebnost nove razstave *Zemlja* – ob 70-letnici muzeja – je torej posrečena vključitev 70 likov, parov in posameznikov z imeni ali le z dokazanim bivanjem v tem prostoru, ki so od Ajdovske jame v mlajši kameni dobe skozi tisočletja sooblikovali današnjo podobo Brežic in Posavja.

Tako kot že prvi dve razstavi v sklopu štirih elementov je tudi tretjo stranico tega kvadrata prostorsko zasnova in oblikovala Polona Zupančič, pripravili pa so jo, ob Alenki Černelič Krošelj, umetnostna zgodovinarica Oži Lorber, arheologinja Jana Puhar, vsestranska Stanka Glogovič, v letu 2018 upokojeni zgodovinarica Vlasta Dejak

Torta za rojstni dan (foto: Iztok Ilich, 26. 6. 2019).

in etnologinja dr. Ivanka Počkar ter vodja konservatorsko-restavratorskih del in postavitve Aleš Vene. V projektu so sodelovali še Boštjan Kolar, Andreja Matijevc, lektorica mag. Mateja Jankovič Čurič, prevajalka Mateja Žuraj in drugi člani kolektiva. Po besedah direktorice je vsak odlično opravil svoj del priprave in izvedbe, vsi skupaj pa so skrbeli tudi za živahnost, živost in nenehno aktualnost razstave in programov ob njej.

Proslavljanje obletnice muzeja, kulturnega spomenika državnega pomena, je bilo delovno in razpeto čez ves dan. Odprtju razstave *Zemlja* so sledila javna vodstva kustosov po muzejskih zbirkah, popoldan pa oddaja Studio ob 17h, na kateri so gostitelji s sodelovanjem profesorja dr. Janeza Bogataja svoje dosežke in načrte predstavili najširši slovenski javnosti.

Na slehernem koraku je bilo čutiti zmagovito moč sodelovanja – med strokovnimi ustvarjalci pa tudi posavskimi politikami, gospodarstveniki in kmetovalci. To se potrjuje tudi v dogajanju, ki ni neposredno povezano z delom muzealcev, a priča o njihovi odprtosti in posluhu za živo dogajanje zunaj grajskih zidov. Med drugim v spodbujanju ohranjanja kulturne dediščine, ki ne pomeni le starih predmetov in duhovnega izročila, ampak tudi uveljavljanje za Posavje značilne gastronomije in kulinarike, povezane s krškopoljskim prašičem, pišečkimi marelicami ter z oživljanjem lokalne trte in vina rumeni plavec. Tradicijo izdelkov iz mesa legendarnega krškopoljca in avtohtone trte so gostom v živo predstavili izbrani pridelovalci v še enem za to priložnost na novo urejenem prostoru – stari grajski kleti.